

Skjøtselsplan for slåttemark 2020 - Gjettumbråtan, Bærum kommune

Anders Thylén

BioFokus-notat 2021-19

Ekstrakt

BioFokus har med støtte fra Statsforvalteren i Oslo og Viken oppdatert eksisterende skjøtselsplan for slåttemark på Gjettumbråtan, Dæli, i Bærum kommune. Planen inngår i myndighetenes arbeid med oppfølging av handlingsplan for utvalgt naturtype slåttemark.

BioFokus har vurdert skjøtselen som er gjennomført frem til 2020 og kommet med innspill til videre skjøtsel av området. Avgrensning og beskrivelse av eksisterende naturtype-lokaliteter på stedet er oppdatert.

Nøkkelord

Bærum kommune
Kulturlandskap
Slåttemark
Naturtyper
Rødlistearter
Skjøtsel

Omslag

Engen sett fra sør. Foto: A. Thylén

ISSN: 1893-2851

ISBN: 978-82-8209-944-8

BioFokus-notat 2021-19

Tittel

Skjøtselsplan for slåttemark 2020 – Gjettumbråtan, Bærum kommune

Forfatter

Anders Thylén

Dato

19. mars 2021

Antall sider

34 sider

Refereres som:

Thylén, A. 2021. Skjøtselsplan for slåttemark 2020 - Gjettumbråtan, Bærum kommune. BioFokus-notat 2021-19. Stiftelsen BioFokus. Oslo.

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder dette notatet "levende" linker.

Oppdragsgivere

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.

Andre BioFokusrapporter og -notater kan lastes ned fra: <http://lager.biofokus.no/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadalléen 21, 0349 OSLO

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Forord

BioFokus har utarbeidet en oppdatert skjøtselsplan for Gjettumbråtan i Bærum kommune, med støtte fra Statsforvalteren i Oslo og Viken. Området ble kartlagt første gang som naturtypelokalitet i 2000, men slått hadde vært gjenopptatt et par år tidligere. Området ble kartlagt som slåttemark som i dag er utvalgt naturtype og i tillegg vurdert som en kritisk truet naturtype i Norge.

Skjøtselsplan for området ble laget i 2012 av Kim Abel, BioFokus. Planen er fulgt opp med restaurering og skjøtsel de siste 8 årene.

Skjøtselsplanen er laget av Anders Thylén, BioFokus. Den gir faglig funderte anbefalinger for skjøtsel av den kritisk trua naturtypen slåttemark (Artsdatabanken 2018). Planen er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark (Direktoratet for naturforvaltning 2009). Skjøtselsplanen baserer seg på feltbefaring og samtale med Zsuzsa Fey i Naturvernforbundet i Bærum (NiB) som har skjøttet området frem til nå og har søkt midler om videre skjøtsel i 2021.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark på Østlandet. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor slåttemarken.

Som vedlegg finnes en oppdatert beskrivelse av den verdifulle naturtypen som inngår i området. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Anders Thylén

BioFokus, 19. mars 2021

Innhold

Forord	3
Innhold	4
1. Slåttemark på Østlandet	5
2. Skjøtselsplan for Gjettumbråtan, Dæli	8
2.1. Innledning	8
2.2 Hensyn og prioriteringer	9
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	11
2.4 Aktuell erfaring med skjøtselen	11
2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	12
2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen	12
2.7 Mål for verdifull slåttemark	14
2.8 Restaureringstiltak	14
2.9 Skjøtselstiltak	15
2.10 Oppfølging av skjøtselsplanen	16
3. Kilder	17
Vedlegg 1. Bilder	18
Vedlegg 2. Naturtypebeskrivelser	22
Vedlegg 3. Artslister	25
Vedlegg 4. Sjekkliste ved revidering av skjøtselsplaner for Utvalgt naturtype slåttemark. Gjettumbråtan, Bærum	30
Tiltakslogg, grunneiers/drifters notater	32
Overvåkning, log	33

1. Slåttemark på Østlandet

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstret og satt frø. De er ofte overflatelydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødslet. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike), og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter. Artssammensetningen i slåttemarkene kan variere mye på grunn av forskjeller i jordsmonn, høyde over havet m.v. Etter fuktighetsforholdene skilles det mellom tørreng, friskeng og fukteng.

I tørr-friskengene på Østlandet vokser vanlige arter som grasene gulaks og engkvein, samt bleikstarr, ryllik, blåklokke, tepperot, øyentrøst, gjeldkarve, smalkjempe, tiriltunge, hårsveve, gulmaure, småengkall, prestekrage, engtjæreblom, engnellik, storblåfjær, hvitmaure, rødkløver, engknoppurt og rødknapp, men også sjeldnere arter som den trua arten solblom.

Figur 1: Eng i Flesberg. Tørreng med engtjæreblom, prestekrage, gulaks, tiriltunge, stemorsblom. Bildet t.h. viser kattefot som ofte vokser tørt og på grunnlendt mark. Foto: Ellen Svalheim.

Figur 2: Eng i Flesberg. Rikere og friskere eng med brudespore, hjertergras (bilde t.h.), harerug, blåffjær, småengkall, rødkløver, gulaks, fuglevikke, tepperot m.m. Foto Ellen Svalheim.

Hvis jordsmonnet har litt kalkinnhold kan man også finne vill-løk, flekkgrisøre, vill-lin, flekkmure, rundskolm, fagerknoppurt, dunkjempe, smalfrøstjerne, marianøklebånd, orkideer som brudespore og hvitkurle, grasarter som dunhavre og hjertergras samt den lille bregnen marinøkkel. Også den sørlige orkideen søstermarihånd kan inngå i slike enger. I seterområdene tilkommer fjellarter som fjelltimotei, setermjelt, blåmjelt, fjellbakkestjerne, fjellfiol og fjellnøkleblom.

Figur 3: Stølsvoll i Valdres med prestekrage, blåkløkke, småengkall, fjellgulaks og ulike marinøkler. I seterområdene vokser gjerne engarter fra lavlandet sammen med fjellplanter som fjelltimotei (t.h.). Foto Ellen Svalheim.

I frisk slåttemark (dvs. litt fuktigere eng) vokser relativt høyvokste arter som skogstorkenebb, hvitblattistel, rød jonsokblom, enghumleblom, og ballblom, men også lavere arter som gulaks, ryllik og harerug vokser der. Litt kalkkrevende arter som skogmarihånd og stortveblad kan forekomme, og i fjellet kommer arter som svarttopp til. Fuktenger domineres gjerne av gras- og starrarter samt vanlige arter som enghumleblom og myrfiol. Hanekam kan også være et karakteristisk innslag. Hvis fuktenga er kalkpåvirket kan man finne mer krevende arter som stortveblad.

Figur 4: Frisk- fuktig eng i Kongsberg kommune med bl.a. ballblom, skogstorkenebb, enghumleblom, engsyre. T.h.: I fuktige enger på Østlandet vokser gjerne hanekam. Foto Ellen Svalheim.

Mange gamle slåttemarker brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarker har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarker holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i veiledningsheftet (Svalheim et al. 2018), og i skjøtselshåndboka (Norderhaug et al. 1999). Konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene finnes i Bondens kulturmarksflora for Østlandet (Bele et al. 2011). Mye av denne teksten om slåttemark på Østlandet er hentet fra den.

2. Skjøtelsplan for Gjettumbråtan, Dæli

GRUNNEIER:		ANSVAR SKJØTSEL:		LOKALITETSVERDI I NATURBASE ¹ :	
Petter Emil Steen		Naturvernforbundet i Bærum		B (viktig)	
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 24.01.2013			DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 28.06.2012		
DATO REVIDERING: 19.03.2021			DATO BEFARING (REVIDERING): 11.06.2020		
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM):					
Kontakt med Zsuzsa Fey i Naturvernforbundet i Bærum, som utfører skjøtelsen					
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV:				FIRMA:	
Kim Abel				BioFokus	
UTM SONE LOKALITET(ER):		NORD:		ØST:	
32 N		6642930		585210	
GNR./BNR.:					
87/2					
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET:			DEL AV VERNEOMRÅDE:		DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP:
Avgrensning til Naturbase:			Ja		Nei
BN00046433 – 4,3 daa. Ny lokalitet – 0,9 daa.			HVIKET VERN: Landskapsvernområde		

2.1. Innledning

Enga hører til Nordre Gjettum gård og ligger i Kolsås-Dælivann landskapsvernområde i Bærum kommune. Her ligger enga i en lysning i skogen sørøst for sydstupene på Kolsåstoppen. Enga ligger i en østvendt skråning og er langstrakt i retning nord til sør. Selve engaligger på et platå med slakere helning enn resten av lia. Berggrunnen er fra kambro-silur og består av sandstein. I skråningene ovenfor består berggrunnen av metabasalt og rombeporfyr. Løsmassene består av et relativt tynt dekke av morene og/eller muligens noe marine sedimenter på toppen. I kantene er det mer grunnlendt og noe berg stikker frem i dagen. Området ligger ca. 125 moh. i boreonemoral vegetasjonssone og i vegetasjonsseksjonen overgangsseksjon (OC). Enga er omkranset av skog, og spesielt skogen på vestsiden som ligger i skråningen ovenfor gir en del skygge i enga. Det kommer trolig en del sigevann fra lia ovenfor, som drenerer vekk litt langsomt, og gir et engas friskt preg. Det gamle engarealet strekker seg videre mot sør, men denne delen har ikke vært restaurert og er gjengrodd med høyvokste urter og spredte løvtrær.

Området ble først kartlagt som naturtype i forbindelse med naturtypekartlegging i Bærum kommune i 2000. Naturtypen ble rekartlagt av Kim Abel, BioFokus, i

¹ Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007), og faktaark for slåttemark (Svalheim upubl).

2012, i forbindelse med opprettelse av eksisterende skjøtelsplan. Det er videre gjort botaniske sammenstillinger i 1998, i 2005 av biolog Hilde Friis og i 2012 av botaniker Anders Often.

Slåttemarka er kartlagt som en viktig naturtype (**B-verdi**), og navnet på lokaliteten er endret fra Dæli til **Gjettumbråtan**. Verdi og avgrensning opprettholdes, mens beskrivelsen oppdateres. Slåttemarka er frisk (i partier svakt fuktig) og middels baserik, og består iht. Natur i Norge (NiN) av svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20), til dels med svakt preg av gjødsling (T32-C-21). Fuktige deler nærmer seg kalkrik høystaude-eng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10), mens mindre partier i kantene på spesielt østsiden er en del tørrere og nærmer seg tørrengpreg.

Selve enga er fri for trær. I kantene av enga står skogen forholdsvis tett helt inn til enga med trær som ask, lønn, furu, hassel, gran og bjørk og noe alm. I de friske-fuktige delene er det stort innslag av næringskrevende arter som hundegras, timotei, engreverompe, engrapp, markrapp, skogstorkenebb, mjøddurt, mjøddurt, skogsivaks, fredløs, rød jonsokblom, hundekjeks og engsoleie. Det er samtidig partier med mer typiske arter for semi-naturlig eng, som engknoppurt, knollerteknapp, rødknapp, gulflatbelg, skogkløver, karve, gulaks, prestekrage, smalkjempe, tiriltunge og fagerklokke. I tørrere flekker finnes også arter som engtjæreblom, markjordbær, kantkonvall og hårsveve. I og inntil enga er det også funnet grov nattfiol, breiflangre og marianøkleblom.

I 2020 er det i tillegg kartlagt en ny englokalitet, **Gjettumbråtan II**, på terrassen ovenfor den nærmeste skråningen på vestsiden. Denne er mer steinete med ujevn overflate og har trolig ikke vært slått, men heller inngått i et større beiteområde. Denne er noe vanskelig å typifisere etter DN13, den er trolig nærmere naturbeitemark enn slåttemark, men mulig skjøtsel framover ville helst være krattrydding og forsiktig slått. Etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2020) ville det vært naturlig å kartlegge den som semi-naturlig eng. Lokaliteten er per i dag vurdert som lokalt viktig (**C-verdi**), men ville trolig ved restaurering og nærmere tilknytning til hovedenga kunne få økt verdi. Enga består av svakt kalkrik tørreng med svakt hevdpreg (T32-C-15). Den har et spredt tresjikt av forholdsvis ung ask, morell og noe gran. Feltsjiktet består av tørrengarter som bergmynte, gulmaure, engtjæreblom, fagerklokke, markjordbær, kantkonvall, tiriltunge, hengeaks og skogkløver. Oppdatert naturtypekart for området vises i figur 5.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Naturvernforbundet utfører skjøtselen i området på dugnad. De gjør en veldig god jobb. Dugnadsarbeid innebærer likevel at arbeidskraft er en begrensende faktor ift. eventuelle utvidelser. Å fortsette de tiltak som er igangsatt med slått og noe rydding i kantsonene rundt er derfor prioritert, framfor å utvide arealet som skjøttes.

Den nedre delen av enga som er gjengrodd med mjøddurt m.m. er fortsatt fullt mulig å restaurere. Det vil likevel kreve mye innsats, og de næringsrike og fuktige forholdene der vil også gjøre at floraen trolig vil være preget av næringskrevende og nitrogentolerante arter over lang tid. I den grad en på et eller annet tidspunkt får kapasitet til å utvide skjøtselen anbefales det å

prioritere den nykartlagte tørrengen en bit opp i skrenten. Tiltak der vil både være enklere å gjennomføre og gi raskere resultater. Det er derfor valgt å lage en egen skjøtselssone for dette området og beskrive relevante tiltak, selv om det ikke er kapasitet til disse tiltakene nå.

Figur 5: Naturtypelokaliteter på Gjettumbråten, oppdatert 2021. Gjettumbråten (hovedenga) er kartlagt som viktig (B-verdi, grønn), mens den nye lokaliteten Gjettumbråten II er kartlagt som lokalt viktig (C-verdi, gul).

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Enga har på 1800-tallet vært driftet av beboerne på Gjettumbråten husmannsplass. Dagens eier, Petter Emil Steen fra Gjettum gård, kan fortelle at enga har fra hans barndom (rundt 1935-1945) vært brukt til beite for gårdens storfe. Husdyrdriften på gården ble lagt ned i 1968 og enga har etter det vært under gjengroing og kun sporadisk vært benyttet som beite for hest.

Hvordan bruken av enga har vært før 1935 er usikkert, men deler av enga bærer preg av å ha vært dyrkamark. Ifølge gamle kilder har husmannsplassen dyrket hvete, bygg og havre og holdt kuer og sau for eget bruk. Sør for den avgrensede delen av enga er det også rester av åpen eng, men her er det total dominans av mjøldurt og en del løvtrær, og det er en del fuktigere i marka.

Den første informasjonen om skjøtsel på enga i nyere tid er fra oppsynsmann Magne Midttun. Han begynte i 1986 å rydde enga for busker, og fortsatte med det over de neste årene. Slått på deler av arealet er nevnt i 1989. I 1998 begynte Naturvernforbundet i Bærum med slått på enga og siden da har enga vært slått årlig i slutten av juli til starten av august. Siden 2013 skjøttes området i henhold til skjøtselsplanen fra 2012.

Slåtten blir som oftest utført i august, men enkelte år slås det allerede sent i juli. Dette ble f.eks. gjort tørkesommeren 2018, for at det i det hele tatt skulle være mulig å slå. Det er inngått et samarbeid med Naturvernforbundet i Asker, som stiller på slåtten med tohjuls slåmaskin. De sentrale engene blir slått med slåmaskin, mens kantene der det er vanskeligere å komme til med maskin, blir slått med ljà. Etter 3-6 dager blir høyet raket opp og fjernet fra enga. Det dumpes som oftest i to store hauger på nedsiden av enga. I forbindelse med rakedugnaden blir det som oftest også gjort noe arbeid med å rydde løv- og krattoppslag i kantsonene.

Tidligere bruk tilsier at hele enga ikke er en tradisjonell slåttemark, men et slåttere regime er ofte en meget gunstig skjøtselsmetode for å fremme urterike enger. I tillegg har skjøtselen som Naturvernforbundet gjennomført vist god effekt på artsmangfoldet på enga.

2.4 Aktuell erfaring med skjøtselen

Ut fra befaring i 2020 så det ut til at skjøtselsplanen fra 2012 var godt fulgt opp. De drivende personene i NiB har koordinert og utført skjøtselen over mange år, og har etablert gode rutiner for å få slåttearbeidet til å fungere. Selve slåtten med slåmaskin og ljà blir utført av et fåtall personer, gjerne på en onsdag. Påfølgende mandag (etter arbeid) blir det da satt opp rakedugnad, hvor det ofte stiller ti-tjue frivillige. I den rad det er dårlig vær eller rakingen av en eller annen grunn ikke blir ferdig, kan de som har mulighet fortsette arbeidet tirsdag eller onsdag. De innarbeide rutinene fungerer dermed svært godt.

Ved enkelte tilfeller har andre hatt bruk for høyet, f.eks. i 2018 da det var tørke og fôrmangel, ble høyet hentet og brukt. Noen av dugnadsdeltakerne har

innimellom også tatt med seg noe høy som kaninfôr. Men som regel er det vanskelig å finne avsetning for høyet, og det blir derfor dumpet. Det hadde vært ønskelig, og trolig blitt opplevd som motiverende, å finne avsetning for høyet. Det er en utfordring med at det ikke er veldig lett å komme til med kjøretøy for å frakte høyet ut. Det kan nevnes at høyet de første årene ble båret ut på ryggen, for å leveres til gardbruker med dyrehold (Zsuzsa Fey, pers. medd.).

Einstape er bekjempet ved å dra opp med rot ved besøk i mai/juni, og hvis behov igjen i forbindelse med slått. Kanadagullris, som forekommer med enkelte planter i og i nærheten av enga, er bekjempet på samme måte.

2.5 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Det er gjort undersøkelser av karplantefloraen i enga ved fire tilfeller: i 1998, 2005, 2012 og i 2020 i forbindelse med revideringen av skjøtselsplanen. Det er noe uklart hvilke arealer som har vært omfattet av undersøkelsene de ulike årene, og det er trolig at kantsonene rundt selve enga også har vært inkludert.

Totalt er det registrert 156 arter av karplanter i området. Det er en del forskjell på hvor mange arter som er funnet fra år, men dette gjenspeiler trolig både noe forskjell i hvilke arealer som er medregnet og hvor stor søkeinnsatsen har vært.

Endringer som er observert er at bl.a. einstape, mjødurt og sølvbunke er gått tilbake i mengde siden 2005/2012. Det kan også se ut til at andelen engarter har økt i samme periode, uten at dette er grundig dokumentert. Den fremmede arten kanadagullris (SE) har trolig gått noe tilbake som følge av bekjempelse. Av fremmede arter er det også funnet et par enkeltbusker av blåhegg (SE) i kantsonen på østsiden av enga.

2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen

OPPSUMMERENDE VURDERING	I HØY GRAD	IMIDDELS GRAD	I LITEN GRAD
Har skjøtselen vært tilfredsstillende for å oppnå målene, jf skjøtselsplanen som nå revideres?		x	
Bør skjøtselen endres for neste skjøtselsplanperiode (neste 5 år)? [konkrete endringer beskrives mer detaljert under tiltak i 2.8 og 2.9.]			x
Er det realistisk at lokaliteten holdes i hevd de neste 5 åra?	x		

Begrunnelse:

- Målene knyttet til slått av engarealene vurderes som godt oppfylt. Slåttemarkene er i god hevd og det er lite gjengroingstendenser i kantene.
- Målet knyttet til fremmede arter og problemarter er i middels til høy grad oppfylt. Både einstape og mjødurt er gått vesentlig tilbake i perioden.

Kanadagullris er holdt på et lavt nivå, selv om arten ikke er utryddet fra området ennå

- Mål knyttet til kantsonene er i liten til middels grad oppfylt. Oppslag av løvkratt er til dels blitt ryddet, men det er gjort lite for å åpne opp kantsonene. På østsiden er det stedvis partier som er litt ujevne og mindre tette, mens skogen på vestsiden er ganske tett.

Figur 6: Skjøtselssoner for Gjettumbråtan (Dæli).

2.7 Mål for verdifull slåttemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN:
• Å bevare og videreutvikle en verdifull ekstensivt hevdet kulturmark, med tilhørende rikt artsmangfold, gjennom aktiv skjøtsel ved slått.
KONKRETE DELMÅL:
• Fortsette det gode hevdregimet som nå finnes for slåttemarka. • Hele slåttemarka (sone 1) skal være fri for oppvoksende trær. • Kantsonene (sone 2) skal være brede og ha en gradvis overgang mellom åpen eng og skog. Kantsonene kan med fordel ha innslag av blomstrende busker. • I grad av kapasitet gjenoppta hevd av tørreng på terrassen ovenfor hovedenga
Tilstandsmål arter:
• Opprettholde og utvikle en lavvokst og urterik slåttemarksflora på bekostning av andelen gras. • Opprettholde og øke dagens tettheter av eng- og kantsonerarter som engknoppurt, gulaks, nattfiol, prestekrage, gulmaure, sølvmaure, engnellik, dunkjempe, smalkjempe, rødknapp, engtjæreblom, karve, nattfiol, grov nattfiol, hvitmaure, knollerteknapp, tiriltunge og fagerklokke. • Det skal tilrettelegges for pollinerende insekter og arter som er avhengig av tilleggs kvaliteter som død ved og gamle trær.
Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:
• Fremmede arter skal ikke forekomme i slåttemarka. • Einstape skal ikke forekomme i enga, og mjødukt skal ikke være en dominerende art noe sted i enga. Begge artene skal bekjempes i nordre del av enga.

2.8 Restaureringstiltak

Alle henvisninger til nummer henviser til nummer på kartet i figur 6. Alle tiltak som omhandler sone 3 er med forbehold om at man ser at det er kapasitet og bestemmer seg for å restaurere og skjømte enda en sone.

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL daa/(DEL)OMRÅDE	TIDSROM (MND/UK)
Bekjempelse av fremmede arter i hele lokaliteten. Per 2021 er det små forekomster av kanadagullris. Hvis mulig fjernes også planter i nærområdet, bl.a. den gjengrodde enga i sør. Det er også noen enkeltbusker av blåhegg som bør ryddes vekk.	Årlig	Alle soner	Mai-september
Rydding av trær og kratt i kantsonen rundt enga. Kantsonen bør åpnes opp noe, slik at den ikke framstår som en «vegg» inntil enga. Kantsonen kan gjerne gjøres noe «ujevn» og med gradvis overgang fra åpen eng, via busker og mindre trær til skog. Halvstor bjørk, annet	2021-23	Sone 2	Sensommer til tidlig vår. Ikke i fuglenes hekketid (ca. 15. mars-15. juli)

borealt løv, noe lønn og alt av gran kan prioriteres fjernet, mens grove løvtrær, furu og grov hassel spares sammen med bærende trær og enkelte selje og rogn. Noe morell kan evt. også fjernes i sørvest. Enkelte løvtrær kan gjerne fristilles, slik at de sikt kan etablere en bredere krone. Blomsterrike busker som morell, hagtorn og geitved bør spares og fremelskes (gis plass) der det er mulig, men de skal utgjøre en mosaikk i kantsonene og ikke danne sammenhengende felter. Rydding av trær og åpning av kantsone bør gjøres gradvis over flere år. For å hindre kraftig oppslag av løv bør spesielt osp og selje ringbarkes for senere å fjernes etter tre til fire år. Hogstavfallet (det vil si alt av greiner og tynnere stammedeler) fjernes umiddelbart fra området. Grovere stammedeler som er hogget kan legges i lengder på 3-4 meter spredt i skogen, men også gjerne soleksponert på åpne arealer som ikke slås. De må ikke legges på en måte som gjør at slåttene blir vanskelig. Det er stablet en del stokker på østsiden av enga. Det er trolig fra andre brukere, som gjentagende ganger bruker disse til gapahuk/ leirplass. Disse bør fjernes sånn at de ikke er i veien for slåttene. Men kan gjerne legges soleksponert utenfor areal som slås. En bør se på muligheten for å opprette dialog slik at stokkene ikke til stadig blir lagt i slåttemarka. En kan også vurdere styving av enkelte ask/alm som står med god lystilgang (østsiden). Det bør i tilfelle rundt disse, slik at de står relativt fritt.			
Rydding av søppel, som ofte blir lagt igjen i enga.	Årlig/ved behov		Før slåttene
Hvis kapasitet - Åpne opp tresjiktet i sone 3. Rydde gran, løvoppslag og til dels ask og morell. Spredte ask og morell og en del rosenbusker spares. Gjøres gradvis over 2-3 år. Et par asker kan gjerne styves.	2021-23	Sone 3	Sensommer til tidlig vår. Ikke i fuglenes hekketid (ca. 15. mars-15. juli)

2.9 Skjøtselstiltak

SLÅTTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OM RÅDE	TIDSROM (MND/UKKE)
Årlig slått tidlig i august. Slåttetidspunkt bør være etter at de fleste plantene har blomstret og satt frø. Variasjon i slåttetidspunkt kan være gunstig år om annet. Gresset tørkes om mulig på bakken 2-5 dager for best mulig frøspredning, før det rakes sammen og kjøres vekk. Hvis en ikke får avsetning for gresset kan det dumpes i hauger utenfor slåttemarka. Hauger må legges på nedsiden av slåttemarka, for å unngå næringssig til enga.	2021-, årlig	4,3 daa / Sone 1	Ca. 1. august – 1. september

Enga kan slås enten med lettere tohjuls slåmaskin eller med ljà, ut fra hva som er praktisk. Ryddesag med trekantblad kan også brukes.			
Bekjempelse av problemarter. Mjødurt og einstape bør bekjempes i nord. Små bestand av einstape bekjempes best ved å luke planten. Store bestand kan bekjempes ved å piske av de unge toppene med en kvist (slutten av mai pluss oppfølging senere i sesongen). Dette må gjentas over flere år.	Årlig	Sone 1	Slutten av mai, evt. oppfølging senere
Hvis en skal gjenoppta skjøtsel i sone 3: Slått årlig (de første årene, samtidig som man åpner tresjiktet noe), deretter trolig nok med annethvert år. Slåtten må utføres med ljà eller ryddesag med trekantblad. Det er en del steiner, så en kommer uansett ikke til overalt. Håndtering av høy som for sone 1. Eventuelle hauger med høy må plasseres slik at en unngår næringssig til hovedenga, f.eks mot sør.	Årlig (annet-hvert år)	0,9 daa / Sone 3	Ca. 1. august – 1. september

2.10 Oppfølging av skjøtelsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR:
2029
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:
Kartlegging av insekter i enga bør vurderes. Oppfølging av tidligere karplanteregistreringer kan gjerne gjøres én gang i løpet av perioden.
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
Skjøtelsplan fra 2012 er fulgt opp med restaurering og årlig slått som er finansiert av tilskuddsmidler fra Statsforvalteren i Oslo og Viken.
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN:
Naturvernforbundet i Bærum (Zsuzsa Fey)

3. Kilder

- Abel, K. 2012. Skjøtselsplan for Dæli, slåtte­mark. BioFokus.
- Artsdatabanken. 2018. Norsk rødliste for Naturtyper 2018.
<https://www.artsdatabanken.no/rodlistefornaturtyper>
- Bele, B., Norderhaug, A. og Svalheim, E. J. 2011. Bondens kulturmarksflora for Østlandet. Bioforsk Midt-Norge, Stjørdal.
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold. 2. utgave edition. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåtte­mark. Rapport 2009-6. <http://www.dirnat.no/attachment.ap?id=95>
- Miljødirektoratet. 2020. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av Naturtyper etter NiN2 i 2020. M-1621 | 2020.
- Naturvernforbundet i Bærum. 2012. Floristisk undersøkelse på Gjettumbråtan, tilhørende Gjettum gård i Bærum kommune.
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L., et al. 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.
- Svalheim, E., Garnås, I. og Hauge, L. 2018. Slåtte­mark, veileder for restaurering og skjøtsel. NIBIO Rapport 4/151/2018.
- Svalheim, E. J. upubl. Utkast til faktaark for naturtypen slåtte­mark, versjon 29. nov 2014, revidert 2018.

Vedlegg 1. Bilder

Flere av bildene her er tatt fra omtrent samme punkter som bildene i skjøttselsplanen fra 2012. Se planen for 2012 for sammenligning.

Figur 7: Den nordre del av enga, med stablede stokker på siden. Her har andre brukere av området trolig laget leirplass. UTM-sone 32 Ø 585229 N 6642971, sett mot sørvest. Jf. 2012-planen. Foto: Anders Thylén, 2020.06.11.

Figur 8: Vestsiden av enga. Det er noe slitasje fra sti og ferdsel her. UTM-sone 32 Ø 585203 N 6642920, sett mot sørvest. Jf. 2012-planen. Foto: Anders Thylén, 2020.06.11.

Figur 9: Den nordre delen av enga har mye mjødurt, men mindre einstape enn tidligere. UTM-sone 32 Ø 585223 N 6642971, sett mot nord. Jf. 2012-planen. UTM-sone 32 Ø 585229 N 6642983, sett mot nord. Jf. 2012-planen. Foto: Anders Thylén, 2020.06.11.

Figur 10: Sørenden av enga, i grense mot den gjengrodde enga i sør. Enga har tidligere trolig hatt større utstrekning i flere retninger. UTM-sone 32 Ø 585210 N 6642865, sett mot sørøst. Jf. 2012-planen. Foto: Anders Thylén, 2020.06.11.

Figur 11: Urterike partier langs kantsonen i vest. UTM-sone 32 Ø 585198 N 6642918, sett mot nordøst. Jf. 2012-planen. Foto: Anders Thylén, 2020.06.11.

Figur 12: Relativt åpen kantsone i partier på østsiden. Her kan det være mulig å fristille enkelte store trær, f.eks. store ask. UTM-sone 32 Ø 585223 N 6642952, sett mot øst. Foto: Anders Thylén, 2020.06.11.

Figur 13: Kantsonen er tett på vestsiden. Her kan en med fordel åpne opp noe ved å fjerne en del mindre og halvstore trær av bl.a. bjørk og andre boreale løvtrær. UTM-sone 32 Ø 585210 N 6642925, sett mot nordvest. Jf. 2012-planen. Foto: Anders Thylén, 2020.06.11.

Figur 14: Urterik tørreng med bl.a. engtjæreblom i sone 3 på terrassen ovenfor hovedenga i sørvest. Her kunne en ha åpnet tresjiktet samt slått innimellom knausene. UTM-sone 32 Ø 585150 N 6642883, sett mot sørvest. Foto: Anders Thylén, 2020.06.11.

Vedlegg 2. Naturtypebeskrivelser

Naturtypebeskrivelsen fra 2012 er oppdatert med justert avgrensning, tekstlig beskrivelse, type og verdi. Det er i tillegg registrert én ny naturtypelokalitet.

BN00046433 Gjettumbråtan

Slåttemark – Verdi: **B** Areal : 4,3 daa

Innledning: Den første informasjonen om skjøtsel på enga i nyere tid er fra oppsynsmann Magne Midttun. Han begynte i 1986 å rydde enga for busker. I 1998 begynte Naturvernforbundet i Bærum med slått, og siden da har enga vært slått årlig i slutten av juli til starten av august. I 2000 ble lokaliteten oppsøkt av Terje Blindheim fra BioFokus og samme år lagt inn i Naturbase. Enga ble igjen undersøkt i 2012 av Kim Abel, BioFokus, i forbindelse med utarbeidelse av skjøtelsplan for slåttemark. I 2012 ble også karplantefloraen kartlagt av Anders Often. Nyeste registrering og oppdatering er fra Anders Thylén, BioFokus, i forbindelse med revidering av skjøtelsplan på oppdrag for Statsforvalteren i Oslo og Viken. Verdivurdering følger oppdatert faktaark for slåttemark fra 2018.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger sør i Kolsås-Dælivann landskapsvernområde i Bærum kommune. Her ligger enga i en lysning i skogen sørøst for sydstupene på Kolsåstoppen. Enga ligger i en østvendt skråning og er langstrakt i retning nord til sør. Selve enga ligger på et platå med slakere helning enn resten av lia. Berggrunnen er fra kambro-silur og består av sandstein. I skråningene ovenfor består berggrunnen av metabasalt og rombeporfyr. Løsmassene består av et relativt tynt dekke av morene og/eller muligens noe marine sedimenter på toppen. I kantene er det mer grunnlendt og noe berg stikker frem i dagen. Området ligger ca 125 moh. i boreonemoral vegetasjonssone og i vegetasjonsseksjonen overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er kartlagt som slåttemark, hvilket gjenspeiler tilstanden i dag, men området har nok historisk hatt varierende hevd med både slått, beite og oppdyrking av deler. Slåttemarka er frisk (i partier svakt fuktig) og middels baserik, og består iht. Natur i Norge (NiN) av svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-20), til dels med svakt preg av gjødsling (T32-C-21). Fuktige deler nærmer seg kalkrik høystaude-eng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10), mens mindre partier i kantene på spesielt østsiden er en del tørrere og nærmer seg tørrengpreg. Lokaliteten er noe næringsrik og preget av tidligere dyrking, men har likevel spredt med mer typiske slåttemarkarter. Naturtypen slåttemark er kategorisert som kritisk truet (CR) i henhold til Norsk rødliste for naturtyper 2018, og har status som utvalgt naturtype etter Naturmangfoldloven. Selve enga er fri for trær. I kantene av enga står skogen forholdsvis tett helt inn til enga med trær som ask, lønn, furu, gran og bjørk og noe alm.

Artsmangfold: Artsrik og variert eng som har fått økt artsmangfoldet med skjøtelsinnsats over to tiår. I de friske-fuktige delene er det fortsatt stort innslag av næringskrevende arter som hundegras, timotei, engreverompe, engrapp, markrapp, skogstorkenebb, mjødurt, mjødurt, skogsivaks, fredløs, rød jonsokblom, hundekjeks og engsoleie. Det er samtidig partier med mer typiske arter for semi-naturlig eng, som engknoppurt, knollerteknapp, rødknapp, gulflatbelg, skogkløver, karve, gulaks, prestekrage, smalkjempe, tiriltunge og fagerklokke. I tørrere flekker finnes også arter som engtjæreblom, markjordbær, kantkonvall og hårsveve. I og inntil enga er det også funnet grov nattfiol, breiflangre, rødflangre og marianøkkelblom.

Bruk, tilstand og påvirkning: Enga har på 1800-tallet vært driftet av beboerne på Gjettumbråten husmannsplass. Dagens eier, Petter Emil Steen fra Gjettum gård, kan fortelle at enga har fra hans barndom (rundt 1935-1945) vært brukt til beite for gårdens storfe. Husdyrdriften på gården ble lagt ned i 1968 og enga har etter det vært under gjengroing og

kun sporadisk vært benyttet som beite for hest. Den første informasjonen om skjøtsel på enga i nyere tid er fra oppsynsmann Magne Midttun. Han begynte i 1986 å rydde enga for busker, og fortsatte med det de neste årene. Slått på deler av arealet er nevnt i 1989. I 1998 begynte Naturvernforbundet i Bærum med slått på enga og siden da har enga vært slått årlig i slutten av juli til starten av august. Hvordan bruken av enga har vært før 1935 er usikkert, men deler av enga bærer preg av å ha vært dyrkamark. Ifølge gamle kilder har husmannsplassen dyrket hvete, bygg og havre og holdt kuer og sau for eget bruk. Sør for den avgrensede delen av enga er det også åpen eng, men her er det total dominans av mjødurt og løvtrær og er en del fuktigere i marka. Tidligere bruk tilsier at hele enga ikke er en tradisjonell slåttemark, men et slåtteregime er ofte en meget gunstig skjøtelsesmetode for å fremme urterike enger. I tillegg har skjøtselen som Naturvernforbundet gjennomført vist god effekt på artsmangfoldet på enga. Det er relativt tett og høyvokst kantskog rundt enga, spesielt på vestsiden.

Fremmede arter: I området rundt er det registrert noe kanadagullris (SE). Det er også funnet enkelte blåhegg (SE) på østsiden av enga.

Del av helhetlig landskap: Slåtteenger er et sjeldent innslag i landskapet innenfor kyststripen i Bærum. Enga er del av Dælivann landskapsvernområde, som samlet har store naturkvaliteter.

Verdivurdering: Dette er en slåttemark som på mange tiår (med unntak av de siste årene fra 1998) ikke har vært skjøttet i tradisjonell forstand som slåttemark. Den har imidlertid respondert positivt på de siste års slåtteinnsats og huser nå mange karakteristiske naturengarter. Lokaliteten skårer høyt på størrelse og tilstand, middels-høyt på typevariasjon og påvirkning og middels på artsmangfold. Næringstilstanden i enga trekker noe ned. Verdien er i grenseland B/A, men settes fortsatt til viktig (B). En fortsatt positiv utvikling vil evt kunne øke verdien på sikt.

Skjøtsel og hensyn: Det er utarbeidet en egen skjøtelsesplan for lokaliteten. Den er opprinnelig laget i 2012 av Kim Abel, BioFokus, og er revidert i 2021 av Anders Thylén, BioFokus. Kort oppsummert anbefales det en årlig slått i området. Høy må fjernes etter slått, men helst etter at det har bakketørket et par dager i lokaliteten. Kantsonene bør åpnes noe for å hindre utskygging av enga, og for å skape en gradvis overgang mellom skog og eng med tilhørende flora.

.....

Gjettumbråtan II

Slåttemark – Verdi: **C** Areal : 0,9 daa

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Anders Thylén, BioFokus, i forbindelse med revidering av skjøtelsesplan for slåttemark på oppdrag for statsforvalteren i Oslo og Viken.

Kartleggingsmetodikken følger DN-håndbok 13 med oppdaterte faktaark fra 2018.

Rødlistekategorier følger siste utgave av Norsk rødliste for arter fra 2015 og Norsk rødliste for naturtyper fra 2018.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger sør i Kolsås-Dælivann landskapsvernområde i Bærum kommune. Her ligger enga i en liten lysning i skogen sørøst for sydstupene på Kolsåstoppen. Enga ligger på et lite platå med svakere helning, i en østvendt og til dels bratt skråning, og ovenfor den større enga på Gjettumbråtan. Berggrunnen består ifølge NGU av sandstein, men det er usikkert om det likevel er metabasalt og rombeporfyr. Jordsmonnet er tynt.

Naturtyper utforminger og vegetasjonstyper: Lokaliteten består av en liten semi-naturlig tørreng. Det er valgt å kartlegge den som slåttemark, men det er usikkert hva slags bruk området egentlig har hatt. Området er steinete og har ikke vært overflatelydda. Det kan ha

vært en skrapslått eller del av et større beiteareal. Samtidig er arealet med engpreg her veldig lite, hvilket nok taler mot naturbeitemark. Hagemark/lauveng kunne også vært aktuelt, og i hvert fall som mål for framtiden, men området mangler tydelige overstandere. Etter Miljødirektoratets instruks for 2020 ville området ha vært kartlagt som semi-naturlig eng. Vegetasjonen består iht. NiN av svakt kalkrik tørreng med mindre hevdpreg (T32-C-15). Semi-naturlig eng er rødlistet som sårbar (VU). Det er et spredt tresjikt av relativt ung ask, morell og gran.

Artsmangfold: Det er en relativt rik flora av tørrengarter og kantarter, som gulmaure, engtjæreblom, fagerklokke, markjordbær, tiriltunge, knollerteknapp, skogkløver, hengeaks, kantkonvall og bergmynte.

Bruk tilstand og påvirkning: Som nevnt tidligere er det usikkert hvordan enga er blitt brukt historisk, om det har vært en skrapslått eller del av beitemark. Det er trolig at hevd har opphørt for i hvert fall et halvt århundre siden, men grunt og tørkeutsatt jordsmonn har gjort at gjengroingen har gått svært sakte. det er et spredt tresjikt av småvokste litt unge-middelaldrende trær, samt en del ungt oppslag.

Fremmede arter: Det er ikke registrert fremmede arter i lokaliteten.

Del av helhetlig landskap: Engteigen ligger i nær tilknytning til den større slåtteeenga på Gjettumbråtan.

Verdivurdering: Svært liten engteig, som ikke har vært hevdet på lang tid. likevel relativt lite gjengrodd, og med forholdsvis rik og noe basekrevende tørrbakkeflora. Lokaliteten skårer lavt på parametere som artsamangfold, typevariasjon og påvirkning, lavt-middels på størrelse og middels på tilstand. Verdien blir dermed lokalt viktig (C-verdi).

Skjøtsel og hensyn: Lokaliteten omfattes av skjøtselsplanen for Gjettumbråtan (Thylén 2021), men det er per 2021 ikke startet restaurering av denne delen. Naturverdiene ville kunne styrkes ved å rydde oppslag og tynne i tresjiktet, samt ved forsiktig ljaslått mellom knausene årlig eller år om annet.

.....

Vedlegg 3. Artslister

Karplanter registrert i området, basert på en kort sammenstilling gjennomført av Anders Often og Naturvernforbundet i Bærum i 2012. Det er gjort botaniske sammenstillinger i 1998, 2005 og 2012. Komplettert med egne data fra kartlegging i 2020. * kjennetegnende art/tyngdepunktart/skilteart for semi-naturlig eng.

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Status	1998	2005	2012	2020
Karplanter	Ulmus glabra	Alm	NT			X	X
Karplanter	Epilobium ciliatum	Amerikamjølke	NA			X	
Karplanter	Fraxinus excelsior	Ask	NT		X	X	X
Karplanter	Alchemilla monticola	Beitemarikåpe	LC			X	X
Karplanter	Hieracium sect. Vulgatum	Beitesveve				X	
Karplanter	Origanum vulgare	Bergmynte	LC			X	X
Karplanter	Sedum acre	Bitterbergknapp	LC	X		X	
Karplanter	Carex pallescens	Bleikstarr	LC			X	X
Karplanter	Amelanchier spicata	Blåhegg	SE			X	X
Karplanter	Campanula rotundifolia	Blåklokke *	LC		X		
Karplanter	Succisa pratensis	Blåknapp *	LC	X			
Karplanter	Rubus idaeus	Bringebær	LC	X	X	X	X
Karplanter	Scrophularia nodosa	Brunrot	LC		X		
Karplanter	Rosa mollis	Bustnype	LC			X	
Karplanter	Plantago media	Dunkjempe	LC			X	
Karplanter	Pteridium aquilinum	Einstape	LC	X	X	X	X
Karplanter	Luzula multiflora multiflora	Engfrytle	LC			X	
Karplanter	Viola canina	Engfiol	LC	X		X	
Karplanter	Geum rivale	Enghumleblom	LC	X	X	X	X
Karplanter	Cardamine pratensis	Engkarse	LC	X		X	
Karplanter	Centaurea jacea	Engknoppurt	LC		X	X	X
Karplanter	Agrostis capillaris	Engkvein	LC			X	
Karplanter	Dianthus deltoides	Engnellik	LC		X		
Karplanter	Poa pratensis coll.	Engrapp-gruppen		X			X
Karplanter	Alopecurus pratensis	Engreverumpe	LC	X			

Karplanter	Ranunculus acris	Engsoleie	LC	X	X	X	X
Karplanter	Schedonorus pratensis	Engsvingel	LC			X	
Karplanter	Phleum pratense	Engtimotei	LC		X	X	X
Karplanter	Viscaria vulgaris	Engtjæreblom	LC	X		X	X
Karplanter	Malus x domestica	Eple - dyrket		X	X	X	X
Karplanter	Campanula persicifolia	Fagerklokke	LC		X	X	X
Karplanter	Carex digitata	Fingerstarr	LC			X	
Karplanter	Paris quadrifolia	Firblad	LC	X			
Karplanter	Hypericum maculatum	Firkantperikum	LC	X	X	X	X
Karplanter	Alchemilla glaucescens	Fløyelsmarikåpe	LC			X	
Karplanter	Lysimachia vulgaris	Fredløs	LC		X	X	X
Karplanter	Vicia cracca	Fuglevikke	LC		X	X	X
Karplanter	Chamerion angustifolium	Geitrams	LC	X			
Karplanter	Rhamnus catharticus	Geitved	LC	X		X	
Karplanter	Vicia sepium	Gjerdevikke	LC	X	X	X	X
Karplanter	Alchemilla micans	Glansmarikåpe	LC			X	
Karplanter	Stellaria graminea	Grasstjerneblom	LC		X	X	X
Karplanter	Plantago major	Groblad	LC	X	X	X	X
Karplanter	Platanthera montana	Grov nattfiol	LC			X	
Karplanter	Anthoxanthum odoratum	Gulaks	LC	X	X	X	X
Karplanter	Lathyrus pratensis	Gulflatbelg	LC	X	X	X	X
Karplanter	Solidago virgaurea	Gullris	LC	X	X	X	X
Karplanter	Galium verum	Gulmaure	LC	X	X	X	X
Karplanter	Crataegus sp.	Hagtorn sp.			X	X	X
Karplanter	Lapsana communis	Haremat	LC		X		
Karplanter	Carex leporina	Harestarr	LC			X	
Karplanter	Corylus avellana	Hassel	LC		X	X	X
Karplanter	Prunus padus	Hegg	LC		X	X	
Karplanter	Melica nutans	Hengeaks	LC	X	X	X	X
Karplanter	Betula pendula	Hengebjørk	LC		X	X	X
Karplanter	Alchemilla cf. propinqua	Hjulmarikåpe cf.	LC	X			
Karplanter	Dactylis glomerata	Hundegras	LC	X	X	X	X

Karplanter	Anthriscus sylvestris	Hundekjeks	LC	X	X	X	X
Karplanter	Elymus caninus	Hundekveke	LC			X	
Karplanter	Trifolium repens	Hvitkløver	LC	X	X	X	X
Karplanter	Galium boreale	Hvitmaure	LC	X	X	X	X
Karplanter	Anemone nemorosa	Hvitveis	LC	X		X	X
Karplanter	Rumex longifolius	Høymol	LC		X	X	
Karplanter	Luzula pilosa	Hårfrytle	LC	X		X	
Karplanter	Pilosella officinarum	Hårsveve	LC				X
Karplanter	Polygonatum odoratum	Kantkonvall	LC			X	X
Karplanter	Carum carvi	Karve	LC			X	X
Karplanter	Rosa dumalis	Kjøttntype	LC			X	
Karplanter	Lathyrus linifolius	Knollerteknapp	LC	X	X	X	X
Karplanter	Glechoma hederacea	Korsknapp	LC			X	
Karplanter	Clinopodium vulgare	Kransmynte	LC		X	X	
Karplanter	Geum urbanum	Kratthumleblom	LC			X	X
Karplanter	Epilobium montanum	Krattmjølke	LC		X		
Karplanter	Ranunculus repens	Krypsoleie	LC	X		X	
Karplanter	Angelica archangelica	Kvann	LC	X			
Karplanter	Galeopsis tetrahit	Kvassdå	LC		X		
Karplanter	Elytrigia repens	Kveke	LC		X		
Karplanter	Lonicera xylosteum	Leddved	LC		X	X	X
Karplanter	Convallaria majalis	Liljekonvall	LC			X	X
Karplanter	Poa nemoralis	Lundrapp	LC			X	
Karplanter	Juncus effusus	Lyssiv	LC			X	
Karplanter	Glyceria fluitans	Mannasøtgras	LC			X	
Karplanter	Primula veris	Marianøkleblom	LC	X	X	X	
Karplanter	Alchemilla sp.	Marikåpe sp.		X	X		
Karplanter	Fragaria vesca	Markjordbær	LC	X	X	X	X
Karplanter	Poa trivialis	Markrapp	LC			X	
Karplanter	Rumex acetosa	Matsyre	LC	X	X	X	X
Karplanter	Filipendula ulmaria	Mjødurt	LC	X	X	X	X
Karplanter	Viola palustris	Myrfiol	LC		X	X	
Karplanter	Galium palustre	Myrmaure	LC			X	
Karplanter	Poa palustris	Myrrapp	LC			X	
Karplanter	Cirsium palustre	Myrtistel	LC	X	X	X	
Karplanter	Platanthera bifolia	Nattfiol	LC		X	X	
Karplanter	Campanula trachelium	Nesleklokke	LC		X	X	

Karplanter	Ranunculus auricomus	Nyresoleie	LC	X		X	
Karplanter	Achillea ptarmica	Nyseryllik	LC	X	X	X	
Karplanter	Dryopteris filix-mas	Ormetelg	LC	X	X	X	X
Karplanter	Populus tremula	Osp	LC		X	X	X
Karplanter	Carex muricata	Piggstarr	LC			X	
Karplanter	Leucanthemum vulgare	Prestekrage	LC	X	X	X	X
Karplanter	Sorbus aucuparia	Rogn	LC		X	X	X
Karplanter	Achillea millefolium	Ryllik	LC	X	X	X	X
Karplanter	Silene dioica	Rød jonsokblom	LC		X	X	X
Karplanter	Epipactis atrorubens	Rødflangre	LC			X	
Karplanter	Trifolium pratense	Rødkløver	LC		X	X	X
Karplanter	Knautia arvensis	Rødknapp	LC		X	X	X
Karplanter	Festuca rubra	Rødsvingel	LC			X	
Karplanter	Lamium purpureum	Rødtvetann	LC	X			
Karplanter	Salix caprea	Selje	LC			X	X
Karplanter	Heracleum sphondylium sibiricum	Sibirbjørnekjeks	LC		X		
Karplanter	Polypodium vulgare	Sisselrot	LC	X		X	
Karplanter	Equisetum hyemale	Skavgras	LC	X		X	
Karplanter	Hieracium umbellatum	Skjermesveve	NE	X	X	X	X
Karplanter	Trifolium medium	Skogkløver	LC	X	X	X	X
Karplanter	Scirpus sylvaticus	Skogsivaks	LC	X	X	X	X
Karplanter	Carex sylvatica	Skogstarr	LC			X	
Karplanter	Geranium sylvaticum	Skogstorkenebb	LC	X	X	X	X
Karplanter	Hieracium sylvatica	Skogsveve		X	X		
Karplanter	Angelica sylvestris	Sløke	LC		X		
Karplanter	Carex nigra	Slåttestarr	LC			X	
Karplanter	Plantago lanceolata	Smalkjempe	LC	X			
Karplanter	Avenella flexuosa	Smyle	LC	X		X	
Karplanter	Hylotelephium maximum	Smørbukk	LC	X		X	X
Karplanter	Melampyrum sylvaticum	Småmarimjelle	LC		X	X	
Karplanter	Poa pratensis irrigata	Smårapp	LC			X	
Karplanter	Rumex acetosella	Småsyre	LC			X	
Karplanter	Quercus robur	Sommereik	LC		X	X	X
Karplanter	Acer platanoides	Spisslønn	LC	X	X	X	X
Karplanter	Geranium robertianum	Stankstorkenebb	LC		X	X	
Karplanter	Ribes uva-crispa	Stikkelsbær	LC		X	X	

Karplanter	Galium mollugo	Stormaure	LC			X	
Karplanter	Urtica dioica	Stornesle	LC	X	X	X	
Karplanter	Listera ovata	Stortveblad	LC	X			
Karplanter	Galium uliginosum	Sumpmaure	LC			X	
Karplanter	Festuca ovina	Sauesvingel	LC			X	
Karplanter	Asplenium trichomanes	Svartburkne	LC			X	
Karplanter	Salix myrsinifolia	Svartvier	LC			X	
Karplanter	Deschampsia cespitosa	Sølvbunke	LC	X	X	X	
Karplanter	Potentilla argentea	Sølvmore	LC	X		X	
Karplanter	Prunus avium	Søtkirsebær	LC		X	X	X
Karplanter	Rubus saxatilis	Teiebær	LC		X	X	X
Karplanter	Potentilla erecta	Tepperot	LC	X			X
Karplanter	Carex spicata	Tettstarr	LC			X	X
Karplanter	Lotus corniculatus	Tiriltunge	LC		X	X	X
Karplanter	Poa pratensis angustifolia	Trådrapp	LC			X	
Karplanter	Juncus filiformis	Trådsiv	LC			X	
Karplanter	Poa annua	Tunrapp	LC			X	
Karplanter	Veronica chamaedrys	Tveskjeggveronika	LC	X	X	X	X
Karplanter	Taraxacum vulgare	Ugrasløvetenner	LC				X
Karplanter	Veronica scutellata	Veikveronika	LC			X	
Karplanter	Lathyrus vernus	Vårerteknapp	LC		X		
Karplanter	Thlaspi arvense	Vårpengeurt	LC	X	X	X	
Karplanter	Equisetum arvense	Åkersnelle	LC	X		X	
Karplanter	Stachys palustris	Åkersvinerot	LC		X	X	
	Totalt:			64	78	129	68

Vedlegg 4. Sjekkliste ved revidering av skjøtselsplaner for Utvalgt naturtype slåttemark. Gjettumbråtan, Bærum

Gjenbesøksdato(er): 11.06.2020

Evaluering av skjøtselsplanen er utført av:
Anders Thylén

1. Er skjøtselen utført som foreslått i planen?
I stor grad. Slått gjennomført etter planen.
2. Eventuelle avvik fra planen, og bakgrunnen for ev. avvik (erfaringer som har bidratt til endring)
Foruten rydding av oppslag er det gjort lite rydding i tresjiktet i kantsonene rundt enga.
3. Tidspunkt for utført slått de ulike år i avtaleperioden. (Slås ulike delarealer til ulike tider over et lengre tidsrom (i tilfelle hvor lenge), eller gjennomføres slått på hele arealet i løpet av noen få dager?)
Stort sett gjennomført i perioden 10-15. august. Enkelte år er det slått tidligere, avhengig av være. 2018 ble det slått sent i juli.
4. Vårbeite? Ja (type beitedyr) /Nei
5. Høstbeite? Ja (type beitedyr) /Nei
6. Ryddetiltak? Ja/Nei
År: Mer eller mindre årlig, men kun små tiltak.
Omfang: Noe fjerning av oppslag i kantene. Et par mindre bjørker fjernet i 2018.
7. Eventuelle tiltak som er gjennomført som ikke står nevnt i skjøtselsplanen, og i tilfelle hvorfor. -
8. Landskapsøkologisk plassering av lokalitet (forekomst av «stepping stones»): Forekommer det andre semi-naturlige arealer eller viktige kulturlandskapselementer (eks naturbeitemarker, styvingstrær/store game trær, steingjerder) i nærhet til slåttemarkslokaliteten? Konkretiser.
Mer storskala kulturmarker i landskapet rundt, og få enger, men potensielt en del kantsoner.
9. Er eventuelle rødlistearter/tyngdepunktarter for semi-naturlig eng fortsatt til stede og har forekomstene eventuelt økt eller minket?
Tyngdepunktarter er fortsatt til stede. Alle arter er ikke gjenfunnet i 2021, men feltarbeidet er gjort tidlig, og det har ikke vært veldig grundig ettersøk av arter.
10. Er det funnet nye rødlistearter/tyngdepunktarter på lokaliteten?
Hårsveve er funnet som ny tyngdepunktart i 2021.
11. Virker skjøtselen å være tilfredsstillende for å oppnå målene i skjøtselsplanen? (ja/nei med en kort begrunnelse, f.eks. beskrive eventuelle endringer i artssammensetning, tegn på at skjøtselen synes

riktig, er for svak eller for sterk, finnes det viktige påvirkningsfaktorer en ikke har tatt hensyn til tidligere, hvilke?).

Slåtten synes å fungere godt, og en del nitrofile arter ser ut til å være i tilbakegang. Einstape er også vesentlig redusert. Det kunne ha vært ryddet noe mer i kantsonene, spesielt på vestsiden.

12. Utstyr: Hva slags utstyr er benyttet til de ulike tiltakene? Hva har fungert bra/dårlig.

Tohjuls slåmaskin brukes for hoveddelen av enga. Ljå brukes i kantene.

13. Eventuelle endringsforslag til skjøtselsplanen (f.eks. endring av slåttetidspunkt, sette igjen deler av enga for seinere slått (insektmat), innføring av nye tiltak som rydding, etterbeite, tiltak som reduserer innslag av fremmede arter/problemarter etc.):

Det er registrert en ny engteig litt ovenfor hovedenga, som kunne ha vært restaurert og skjøttet, men det avhenger veldig av kapasitet.

14. Eventuelle endringsforslag til tidsbruken/ressursbruken satt opp i skjøtselsplanen:

Ingen.

15. Motivasjon og framtidsutsikter:

Har tilskuddet betydning eller ikke for gjennomføring av tiltaket? På hvilken måte?

Ja, tilskuddet har nok betydning for motivasjonen, selv om det kanskje er andre faktorer som er viktigere.

Betyr veiledninga gjennom oppfølginga av handlingsplan for slåttemark noe for skjøtterens gjennomføring av slåttearbeidet? Er det noe skjøtteren ønsker mere/mindre av?

Det er ikke spesielt behov for mer veiledning.

Hva er de mest krevende og utfordrende delene med skjøtselen? (Eks få fjerna graset, dårlig utstyr, værforhold, for lite folk..osv).

Folk er en begrensende faktor. Arbeidslaget er ellers rutinert, og det er etablert gode rutiner. En løsning for avsetning av gresset hadde vært ønskelig. Det blir nå dumpet i et par hauger nedenfor enga.

Er det behov for å finne nye løsninger for å sikre skjøtselsarbeidet i nærmeste framtid? (Ja/Nei og eventuelt en kort begrunnelse).

Nei, det er etablert gode rutiner, og arbeidet går sin gang.

Hvor sannsynlig er det at samme skjøtter også vil skjøtte lokaliteten de neste 5 år?

Meget sannsynlig.

16. Øvrige kommentarer:

Ingen.

Tiltakslogg, grunneiers/drifters notater

[Her er det plass for grunneier å føre inn sine egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene. Ved å ha slike notater samla, vil det være lettere å sammenstille erfaringene når planen skal revideres. Husk å sett av nok plass/flere sider for dette.]

AREAL/DELOMRÅDE:	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVERK/TIMER	ÅR

Overvåkning, log

[I enkelte tilfelle kan f. eks grunneier/bruker ha interesse av/artskunnskap nok til å telle opp enkeltindivider av særskilte planter innen et avgrensa fast, område på noen få m² hver sesong. Dette kan være verdifull artsinfo å legge til rette for. Å fylle ut en slik tabell kan da være et (overvåknings)tiltak som nevnes under 2.9.3:]

POSISJON/FELT:	ART	DATO	ANTALL INDIVIDER	ÅR

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://www.biofokus.no/Publikasjoner/publikasjoner.htm>

Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

ISSN 1893-2851
ISBN 978-82-8209-944-8

BioFokus-notat 2021-19